

КОМПЛЕКСНА МОДЕЛЬ РОБОТИ з літературним твором

Алла ГОНЧАРЕНКО, канд. пед. наук, доцент кафедри методики і психології дошкільної та початкової освіти, ППО Київського університету імені Бориса Грінченка

Робота над літературним твором — це не лише читання та переказування,

це копіткий, однак захопливий процес пізнання його художньої краси, осянення змісту і формування на цій основі культури мовлення та норм власної поведінки — моральної, соціально прийнятної, природодоцільної. Автор пропонує комплексну модель ознайомлення дітей з художнім твором, приклад її практичної реалізації, а також методичні поради щодо організації такої цілісної роботи.

ХУДОЖНЕ СЛОВО РОЗВИВАЄ ОСОБИСТІТЬ

Для дитини дошкільного віку мова — не лише засіб спілкування, а й спосіб пізнання світу. Сприймаючи явища, об'єкти довкілля, малюк не має готових формулювань, узагальнених визначень, уточнювальних характеристик, що ними послуговуються дорослі. Він змушений добирати зі свого запасу ті слова, означення, які хоча б наближено відтворюють бачене, ставлення до нього. Дорослий покликаний бути для дитини постачальником знань, коментатором вражень, носієм інформації. Саме завдяки впливу батьків, педагогів мовлення малюка набуває варіативності, точності, влучності, довершеності, дитина вчиться доречно вживати словосполучення, мовленнєві конструкти. Цей шлях довгий, складний, з безліччю стежинок, а спілкування з літературними творами допомагає його скоротити.

Художні твори здатні викликати в уяві дошкільника яскраві чуттєві образи, активізувати розумові процеси, надати емоціям конкретного забарвлення. Вони пропонують готові слова-назви, слова-означення, слова-характеристики, слова-почуття, слова-дії, слова наміру й результату, бажання й зусилля. Художнє слово сприяє розвитку емоційної чутливості дошкільника, збагаченню його життєвого досвіду, внутрішнього світу, розширенню уявлень про стани людей, тварин, встановленню причинно-наслідкових зв'язків між різними проявами поведінки. Як результат — формування позитивного образу іншого й самого себе, гуманістичних цінностей та природодоцільної поведінки.

Однак самого лише слухання літературних творів замало, потрібен комплексний педагогічний вплив, що має на меті дати дитині цілісне уявлення про життєвий простір, сформувати її мовленнєво-комунікативну компетентність, розвинути ціннісне ставлення до світу.

Складна перцептивна діяльність дошкільника забезпечується розв'язанням дорослим таких **завдань**:

- ознайомлення дошкільників зі зразками авторських творів;
- вправляння у розрізненні структури твору;
- надання допомоги у розумінні сюжету;
- заохочення до виокремлення головних персонажів;
- розвиток уваги, сприймання, пам'яті;
- створення умов для переживання позитивних емоцій, почуттів;
- накопичення досвіду виокремлення та розрізнення потворного і прекрасного;
- збагачення мовлення;
- зацікавлення до знаходження в реальному житті аналогій подій та вчинків, описаних у літературному творі.

Розкриємо узагальнену орієнтовну модель роботи з літературними творами для дітей. Зміст роботи полягає в активному сприйманні художніх творів, що складається зі слухання, уявлень, усвідомлення прослуханого та його розуміння. Модель передбачає реалізацію трьох взаємопов'язаних **етапів**:

- 1) підготовка до сприймання твору, накопичення дітьми відповідного досвіду;
- 2) власне робота з літературним твором;
- 3) вправляння дітей у використанні елементів та особливостей твору, нової лексики у спілкуванні.

Ця модель містка, гнучка, піддається трансформуванню, охоплює значну частину часу освітньої роботи з малюками. У моделі гармонійно поєднуються різні форми і засоби, методи та прийоми педагогічного впливу. Показана система передбачає накопичення дитиною досвіду шляхом спостереження за явищами і об'єктами природного довкілля, образотворчої та проблемно-пошукової діяльності. Ці суті дитячі види діяльності збагачують малят не уривчастою інформацією, а цілісним знанням про явища та об'єкти природного довкілля.

МОДЕЛЬ РОБОТИ З ЛІТЕРАТУРНИМ ТВОРОМ

Перший етап

(підготовка до сприймання твору)

1. Добір твору з позиції доступності дітям його змісту і таких характеристик, як компактність, художні засоби, стиль, способи вираження авторського ставлення до подій, персонажів тощо.
2. Підготовка інформації про історію його написання.
3. Визначення, формування яких компетенцій сприяє кожний фрагмент твору.
4. Спостереження в житті за об'єктами та явищами, згадуваними у творі.
5. Моделювання ситуацій, наблизених до сюжету твору.
6. Бесіда за змістом ситуації чи спостереження з опорою на власний досвід дітей.

Другий етап

(опрацювання літературного твору)

1. Читання літературного твору.
2. Малювання за його сюжетом.
3. Бесіда за сюжетом твору з використанням малюнків, власного досвіду дітей.
4. Малювання словесних портретів персонажів твору.
5. Переказування фрагментів твору з відтворенням образів через художньо-мовленнєву та образотворчу діяльність (слово, рух, звуконаслідування, малювання тощо).
6. Зіставлення сюжету твору з власним досвідом дітей.

Третій етап

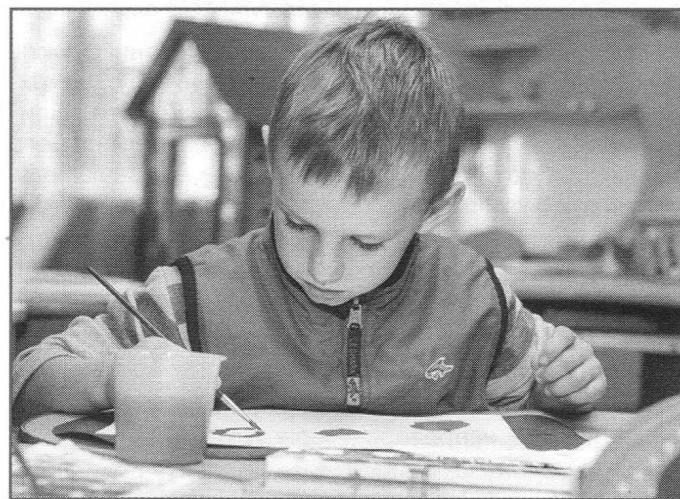
(використання дітьми здобутих знань у мовленнєво-комунікативній діяльності)

1. Акцентуаційно-фонетичні вправи (правильне вживання наголосу, чистота звуковимови).
2. Лексичні вправи, наприклад: "Добери слова" (антоніми, синоніми).
3. Фразеологічні загадки (прислів'я, приказки, словосполучення у переносному значенні).
4. Моделювання ситуацій з елементами правилотворчої поведінки на основі набутого досвіду, оцінно-поведінкових установок.

ПОРАДИ ДОРОСЛИМ

Перш ніж розпочати захопливу мандрівку сторінками літературних творів, пропонуємо дослухатися до наших порад, дотримання яких допоможе забезпечити переживання малюками позитивних емоцій, високу продуктивність роботи, широку соціальну обізнаність дітей, орієнтування в світі природи та культури.

- Подавайте нову інформацію відповідно до потреб, намірів, зацікавлень дитини, зважаючи на її бажання, міру зaintності, настрій.
- Беріть до уваги попередні труднощі й зусилля, перемоги та розчарування вихованця, щоб він не зневірився у собі, охоче брав участь у наступних видах діяльності.
- Стимулюйте художньо-мовленнєву активність дошкільника, зокрема запропонуйте йому прокоментувати свій малюнок, щоб похвалитися результатом, засвідчити свою спроможність до діяльності, розділити радість успіху з близькою людиною чи залучити її до спільної гри.
- Якщо обраний дитиною шлях виявився помилковим, не поспішайте одразу виправляти ситуацію. Доцільно, проявивши повагу до вибору малюка, дійти разом з ним до тієї критичної точки, яка покаже помилковість його рішення.
- Нову інформацію про явище природи, об'єкт доцільно поєднувати з наявним досвідом вихованця.
- Створюйте умови для творчого трансформування, перенесення отриманих знань та вмінь на інші види діяльності або поєднання їх з іншими завданнями.
- Усіляко стимулюйте мовленнєву активність вихованця. Самі при цьому висловлюйтесь лаконічно, підтримуючи його короткими репліками.
- Якщо дитина припустилася помилки в мовленні, не поспішайте виправляти її прямолінійно й категорично. Краще під час бесіди, розглядання ілюстрацій чи гри промовте слово, неправильно вжите дитиною, в іншому контексті та відповідно до орфоепічних норм.

*Все, що чув в оповіданні,
Намалюю я старанно.*

*(Надіслала Н. Гукал,
ДНЗ № 43 "Яструбок", м. Вінниця)*

- Поєднуйте реалізацію основних навчально-виховних завдань з вільною мовленнєвою діяльністю та практично-руховою активністю дитини.

Застереження

- Не пропонуйте вихованцеві відразу кілька нових літературних творів, щоб не розпорошити його увагу.
- Не нав'язуйте дитині ознайомлення з літературним твором усупереч її бажанню, навіть якщо, на вашу думку, варто було б попрацювати над ним саме зараз. Якщо ж така потреба справді обґрунтована, пробудіть

інтерес вихованця саме до цього твору непомітно для нього. "Місточком" до обраного вами літературного твору також може стати бесіда. Дитина має право відмовитися від пропозиції, і погодитися з нею.

- За наявності у малюка ознак втоми, втрати інтересу відразу припиніть педагогічний вплив, навіть якщо він не завершений.
- Не перевантажуйте вихованця.
- Не вдавайтесь до мовленнєвих та немовленнєвих коментарів з негативним забарвленням.

ОРІЄНТОВНА КОМПЛЕКСНА МОДЕЛЬ РОБОТИ з оповіданням Б. Грінченка "Бджоли-будівничі"

Літературна спадщина Б. Грінченка має яскраво виражене гуманістичне спрямування. Мистецький почерк видатного педагога і письменника важко сплутати, він привертає до себе увагу простотою й доступністю, природністю й душевністю. Фонетична розкіш, лексичне та фразеологічне багатство, синтаксична гнучкість, величезні словотворчі можливості є загальною характеристикою його літературного доробку. Ставлення до природного, культурного довкілля проявляється у вчинках, мовленні персонажів, що оздоблено автором з високою літературною майстерністю. Дорослий через нескладний сюжет коротких оповідань, розуміння яких є посилене природним силам дитини, вправно та непомітно здатен формувати гармонійну особистість, яка живе у злагоді з природою та з собою.

Пропоноване оповідання "Бджоли-будівничі" відкриває збірку творів Б. Грінченка про тварин "Розум та почування у живої тварі", показуючи, як злагоджено і невтомно ці трудівниці будують, утримують і оберігають свій дім. Цієї якості — бути будівничими, а не руйнаторами суспільної гармонії — письменник закликає вчитися навіть у такої малесенької комашки, як бджілка.

I. Підготовча робота до сприймання твору Дидактична вправа "Розпізнай на смак"

Завдання. Вправляти дітей у розпізнаванні фруктів та меду на смак. Заохочувати до називання фруктів та їхніх смакових властивостей. Учити розпізнавати за виразом обличчя однолітка, яким є фрукт (мед) на його смак. Спонукати до використання слів — ознак меду. Вправляти в узгодженні у роді іменника й прикметника.

Словник: кисло-солодкий, солодкий, дуже солодкий, терпкий, липкий, пахучий; порівняння: "аж губи злипаються", "у роті тане", "наче медом намазано", "злітаються, як мухи на мед".

Способи реалізації завдань

- Підготувати необхідні матеріали, попередньо прикривши їх непрозорою серветкою.
- Запропонувати одній дитині скуштувати фрукт чи мед із заплющеними очима. Решта за її виразом обличчя мають відгадати, який смак вона відчуває. Той, хто куштує, називає впізнаний фрукт чи мед і його смакову характеристику (доцільно використовувати порівняння, фразеологічні звороти).

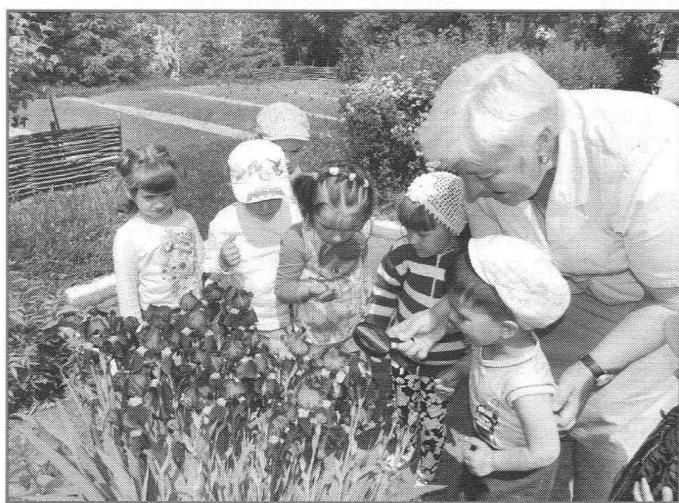
- Запропонувати вихованцям виокремити та порівняти мед і фрукти за смаком ("груша солодка, як мед"; "яблуко не таке солодке, як мед").
- Усім дітям дати скуштувати меду, запропонувавши різні варіанти: з ложки і запити водою, намастити на хліб, полити медом порізані яблука.

Поради педагогу

- Вибирайте свіжі сирі фрукти, бажано з різними смаками. Поріжте їх на маленькі шматочки, наколюйте виделкою; мед набираїть ложкою (кількість виделок і ложок має відповідати кількості дітей).
- Щоразу показуйте дитині те, що вона скуштувала.

Спостереження за бджолою

Завдання. Заохочувати дітей до спостереження за комахою. Навчати встановлювати взаємозалежність між періодом цвітіння рослин, особливостями погоди й активністю бджіл. Формувати ціннісне ставлення до об'єктів природи. Допомогти малюкам прийняти правило для кожного спостереження: не зашкодити, не потривожити і не злякати комах. Вправляти в утворенні пестливих форм слів (бджілка, бджілонька тощо), вживанні синонімів.

*Перш ніж твір про бджілку прочитати,
Слід за нею поспостерігати.*

*(Надіслала С. Байдюк, ДНЗ № 11 "Дзвіночок",
м. Шепетівка, Хмельницька обл.)*

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА

Словник: дзижчати, дзизкати, бриніти, гудіти, пилок; приказка “Де той мед візьметься, як дощі не вщухають?”.

Способи реалізації завдань

- Обрати зручне місце для спостереження, враховуючи час найбільшої активності бджіл. Знайти об'єкт для спостереження і визначити зручну для себе і об'єкта диспозицію: дотримуватися відстані, щоб не потривожити бджолу, не затінати її сонця, не вдаватися до активних фізичних дій, говорити стиха.
- Детально розглянути бджолу, послідовно привертуючи увагу дітей до окремих характеристик: пухнастий тулуб, смугасте черевце, чіпкі лапки, загострений “писочок”, хоботок, великі очі, прозорі крила. Допомогти пов'язати особливості зовнішньої будови комахи з практичною необхідністю (наприклад, лапки чіпкі тому, що бджолі треба міцно триматися на поверхні слизької квітки і нахилятися до її середини, де міститься нектар).
- Визначити ступінь активності бджіл у вітряну, дощову погоду. Спонукати до висловлення припущенів, чому бджоли в таку погоду майже не літають. Обговорити зміст прислів'я “Де той мед візьметься, якщо дощі не вщухають”.

Поради педагогу

- Спостереження доцільно провести кілька разів за різної погоди.

Бесіда “Який буває мед”

(з елементами дослідницької діяльності)

Завдання. Залучати дітей до аналізу й узагальнення інформації про об'єкти природи, їх порівняння, встановлення зв'язків між ними. Сприяти збагаченню досвіду через обстеження. Поділяти радість і задоволення дітей від самостійно дослідженого явища та правильного умовиводу. Вправляти у вживанні ступенів порівняння прикметників (густий, густіший, найбільш густий тощо).

Словник: рідкий, густий, твердий.

Способи реалізації завдань

- Запропонувати дітям з фотокарток чи малюнків обрати зображення страв, консистенцію яких можна визначити словом *рідкий* (вода, компот, молоко); *густий* (сметана, йогурт, варення, джем, каша, ікра); *твердий* (сир, халва, хліб, запіканка); назвати основні характеристики цих властивостей.
- Разом з дітьми підготувати стіл, оздобити його (накрити скатериною, рушником або серветкою). Розставити на столі кілька банок з медом різної консистенції. Запропонувати дітям провести дослід на визначення консистенції меду, що міститься в кожній банці: набрати його і вилити (викласти) на блідо-зеленій підлогі, коментуючи дію і результат. (Орієнтовний мовленнєвий конструкт-коментар: “Мед легко набирається у ложку, стікає з неї і розтікається на тарілочці. Він *рідкий*”). Узагальнити результати спостереження, зробити висновок: *рідкий* — розтікається, *густий* — зберігає форму округлої гірки, а *твердий* залишається лежати нерівною грудкою.
- Запропонувати дітям скуштувати мед на вибір і визначити його смак та консистенцію.

Поради педагогу

- Дослід має провести кожен вихованець.

Бесіда “Як мед приходить на стіл”

Завдання. Моделювати в уяві дітей процес вироблення меду. Спрямовувати увагу на невтомність та доцільність дій бджіл. Спонукати помічати прекрасне в природному довкіллі: згуртованість та злагоджену взаємодію комах як основні чинники досягнення результату. Вправляти в утворенні спільнокореневих слів (густий — гуснати тощо).

Словник: стільник, віск, прополіс, чашечка (комірка, чарунка).

Способи реалізації завдань

- Запропонувати дітям серед інших обрати малюнки, фото тих рослин, з яких бджоли брали нектар, і назвати сорти меду.
- Сформулювати проблемне питання “Звідки взявся мед на нашему столі?” і дати можливість кожному самостійно знайти на нього відповідь.
- Показати порожній і наповнений медом стільники. Розглянути окрему чашечку (чарунку). Показати наповнення чарунок стільника медом і необхідність його запакування: капнути в чарунку краплю рідкого меду і нахилити стільник. Запитати дітей: “Що можна зробити, щоб мед не витікав з чарунки?”. Узагальнити результат роздумів: чарунки треба запакувати (для цього бджоли використовують віск, прополіс), проте більшість стільників пасічники розпаковують і викачують з них мед.
- Разом з дітьми підготувати стіл, розставити на ньому кілька банок різних сортів меду, покуштувати його.

Поради педагогу

- Уявну модель шляху утворення меду можна побудувати й у зворотній послідовності, що легше сприймається і є зрозумілішою для малюка.
- Якщо більшість запропонованих слів дітям невідома або маловідома, то їхнє значення пояснюється й уточнюється під час спостережень, перегляду ілюстрацій, малювання та іншої діяльності. Продовження бесіди можливе за умови, якщо дитині будуть маловідомі 1-2 слова (пояснити чи уточнити їхнє значення можна в процесі читання твору).

Розповідь “де живуть бджоли”

Завдання. Пробудити інтерес дітей до способу життя бджіл. Стимулювати до співвіднесення зовнішньої форми комах з практичною необхідністю. Викликати інтерес до ремесел бджільництва, бортництва як складової національної культури. Вправляти у класифікації тварин, розподілі їх на свійських і диких.

Словник: борт (довбанка зі стріхою), вулик, пасіка, пасічник, бортник; порівняння “гулько, як у вулику”; прислів'я та приказки: “Всяка бджола свій дім знає”, “Бджола летить, де мед пахтить”.

Способи реалізації завдань

- Разом з дітьми пригадати житла свійських тварин (клітка для кролів, саж для свиней, курник для курей, хлів для корів, стайння для коней тощо). Розповісти про те, як змінювалося житло бджіл з плинном часу: природна модель (дупло) → борт → вулик. А також про те, що коли прикласти вухо до вулика, можна почути гудіння — то працюють бджоли.

- Розповісти про винахід П. І. Прокоповича — розбірний рамковий вулик. Охарактеризувати сучасний вулик та його модифікації: двоповерховий, двокамерний.
- Розглянути рамку з вулика без меду. Розповісти про те, що у чашечках (заглибленнях, чарунках) бджоли влаштовують колиски, у яких вирощують діток. Щоб дати малятам уявлення про розмір бджолиних діток, у чашечку (чарунку) покласти намистинку або кульку.
- Виокремити ознаки, за якими бджолу можна визначити як свійську тварину: людина буде її житло, розміщує вулики поблизу свого житла, доглядає за сім'єю бджіл, підгодовує та лікує у скрутні періоди.
- Повідомити, що вулики, які люди встановлюють у садку, біля лісу, край поля, називають пасікою, а людей, які доглядають за бджолами, — пасічниками (раніше бортники).
- Під час цільової прогулянки обстежити досяжну для дітей територію на наявність вуликів. Дати інформацію про те, що бджоли відлітають на велику відстань від свого житла, проте завжди повертаються, бо запам'ятовують дорогу.

Поради педагогу

- Малознайомі дітям слова вживайте у різних формах. Наприклад, зелений вулик, багато вуликів, поміж вуликами, над вуликом, у вулику, під вуликом, біля вулика, з вулика тощо.
- Запропонуйте дітям розглянути фотографію пам'ятника П. І. Прокоповичу, спорудженого у Львові.

II. Опрацювання літературного твору

Читання оповідання Б. Грінченка “Бджоли-будівничі” та малювання на основі вражень від почутого

Завдання. Викликати у дітей інтерес до змісту літературного твору, до мелодії слова. Стимулювати бажання виразити власне ставлення до описаних подій і відповідні емоції. Заохочувати до варіативного зображення вражень від літературного твору, зокрема в образотворчій діяльності. Розвивати емоційну чутливість та сприйнятливість.

Словник: бджола, бджілка, бджоли, стільник, віск, підпірка.

Способи реалізації завдань

- Розглянути разом з дітьми фотографії бджіл на стільниках, макет вулика.
- Прочитати дітям оповідання.
- Хвилина тиші (унікати обговорення, дати дітям можливість усвідомити зміст прослуханого, визначити своє ставлення та емоції щодо сюжету).
- Запропонувати зобразити на папері фрагменти, що найбільше здивували, потішили чи схвилювали. Створити умови для самостійної роботи.
- Залишити малюнки у груповій кімнаті на видноті.

Поради педагогу

- Перед малюванням не варто проводити бесіду щодо задуму, композиції, вибору матеріалу тощо, а під час роботи не слід коментувати і оцінювати малюнки дітей.

Бесіда за змістом оповідання

“Бджоли-будівничі”

(з використанням малюнків дітей)

Завдання. Підводити дітей до розуміння ідеї твору. Допомагати знаходити у тексті засоби виразності. Заохочувати до активної участі в обговоренні твору, точно висловлювати свої враження, переживання, формулювати оцінно-етичні судження, спираючись на власні ілюстрації. Сприяти збагаченню й окультуренню внутрішнього світу дитини. Вправляти у вживанні нових слів у різних відмінках (стільник, стільником, стільника тощо). Уdosконалювати артикуляцію звуків [ч], [ў] у словах зачепився, будівничі, початий, побачила.

Словник: бджола, бджоли, бджолами, стільник.

Способи реалізації завдань

- Розглядати разом з малятами предмети, ілюстрації, що налаштовують на тему літературного твору: фото бджіл на стільниках, макет вулика.
- Відповідно до сюжету твору ставити дітям запитання різних ступенів складності:

- прості констатувального або репродуктивного характеру (“Про кого оповідання?”, “Де живуть бджоли?”, “Що сталося у вулику?”, “Куди упав шматок стільника?”, “Хто заходився лагодити стільник?”, “Що зробила одна із бджіл з результатом праці іншої, яка помилилася?”);
- складні проблемного характеру (“Чи розгубилися бджоли, коли упав шматок стільника?”, “Чи керував хтось роботою бджіл?”, “Яку конструкцію заходилися ліпити бджоли, щоб полагодити стільник?”, “Чи всі діяли правильно?”, “Чому одна з бджіл продовжувала будувати стільник?”, “Чи помічають бджоли помилки у роботі своїх “колег”?”, “Які якості бджіл приваблюють і дивують нас?”);
- складні частково пошукового або дослідницького характеру (“Чому шматок стільника не впав додолу?”, “Чому бджоли не відразу стали робити новий стільник від того шматка, що відломився?”, “У якій

Бджоли-будівничі

У вулику одломився великий шматок стільника і впав, але не додолу, а якось зачепився серед вулика. Бджоли зараз же заходилися ліпити з воску підпірку під нього. Підперши стільник так, що він уже не міг упасти, бджоли заходилися робити новий стільник од того шматка, що одломився, до того, відкіля він одломився. З’єднавши обидва шматки новим стільником, бджоли зруйнували підпірку, бо вже вона стала непотрібна. Одна бджола стала робити далі початий іншими бджолами стільник. Та тільки чи не вміла, чи помилилась, а зробила не так, як треба, не туди завела. Друга бджола побачила це й зараз же зруйнувала те, що не так було зроблено.

(Б. Грінченко)

послідовності ремонтували стільник?"; "Коли бджоли зруйнували свою підпірку?"; "Як підпірка допомогла бджолам відновити стільник?"; "Як виправила одна бджола помилку іншої?"; "Яким умінням, необхідним для побудови стільника, володіють бджоли?").

Поради педагогу

- Доцільно сконструювати модель пошкодженого стільника та відтворити на практиці способи його лагодження.

Переказ літературного твору

(з елементами гри-драматизації)

Завдання. Сприяти виникненню у дітей бажання відтворити зміст літературного твору. Заохочувати передавати істотне, спираючись на текст твору та на досвід партнера, використовувати у грі різноманітні засоби: словесні, мімічні, пантомімічні. Допомагати добирати синоніми до заданих слів. Спонукати до вживання складних речень зі сполучниками: але, а, що, бо.

Словник: відламано, трохи не впав, спішно, усередині.

Способи реалізації завдань

- Переглянути разом з дітьми елементи декорації, костюмів для персонажів літературного твору.
- Попередньо програти фрагмент твору з однією дитиною, розподіливши ролі між малюком і педагогом та змоделювавши уявний діалог. Зважаючи на те, що діалогів у літературному творі немає, заохочувати дітей до їх творення за допомогою таких запитань: "Що могла б сказати одна бджола іншій, якби помітила, що сталася біда — одломився і впав великий шматок стільника? Як та відповіла б на це? Як би вони домовлялися між собою, щоб негайно заходитися ліпити з воску підпірку? Як бджоли скликали інших, щоб разом робити новий стільник? Якими словами могли б бджоли пояснити одна одній, що треба з'єднати обидва шматки? Чи відразу ви зрозуміли, чому бджоли зруйнували підпірку? Як можна було б пояснити, що підпірка вже не потрібна? Як міркувала та бджола, котра продовжила робити початий іншими бджолами стільник? Що сказала їй на це друга бджола?".
- Програти підготовлений діалог, організувати його перегляд іншими дітьми.
- Заохотити до партнерської гри з однолітками, допомагати обирати виразні форми дії, взаємодії, спілкування.

Поради педагогу

- Створюючи діалог, використовуйте не лише мовленнєві форми, активно користуйтесь мімікою, жестами, варіюйте інтонації та заохочуйте до цього дітей.

III. Використання дітьми здобутих знань у спілкуванні

Бесіда про жалоносних комах "Хто це?"

Завдання. Спрямовувати увагу дітей на жалоносних комах: джмелю, осу, бджолу, шершня. Навчати помічати їхні відмінності та особливості життєдіяльності. Вправляти у правильній вимові злитих приголосних звуків [дж],

**Життя у бджіл таке цікаве —
Присвятивмо йому виставу.**

(Надіслала І. Катрич, ДНЗ №2 "Капітошка", м. Нікополь, Дніпропетровська обл.)

[дз], [ч], утворенні множини іменників. Розвивати увагу, логічне мислення, спостережливість дітей.

Словник: джміль, оса, шершень, джмеляче (джмеліне).

Способи реалізації завдань

- Пояснити значення вислову "тихе полювання": уважне спостереження за рухом, діями птахів, комах, звірів, що передбачає тихе мовлення, безшумну ходу, аби не злякати мешканців лісу, саду, квітника і добре їх роздивитися.
- Моделювати ситуацію прогулянки до лісу (до саду, на поле, на леваду, до озера) і спостереження за комахами.
- Підвести дітей до висновку, що джміль, оса, бджола, шершень — родичі, всі ці комахи з однієї сім'ї — бджолиних. Визначити відмінності у їхній зовнішній будові: у джмеля товсте мохнате тільце, більше, ніж у оси та бджоли. У бджоли тільце тонше, ніж у джмеля, чітко видно прозорі крильця, видовжений "писочок", очі великі, черевце темно-коричневе, смугасте. У оси тонка талія і видовжене смугасте тіло, черевце більш жовтого кольору. Шершень схожий на велику осу й дуже небезпечний. Визначити подібність у зовнішній будові та поведінці шершня й оси: мають по шість лапок та по чотири прозорі крильця, жовто-коричневе забарвлення, гудуть, дзижчати, літають, збирають нектар з квіток, опилиють квітучі рослини, жалять.
- Загадувати дітям загадки: "Хто лугами гуляє і в кожну квітку свій ніс вstromляє?", "Хто зимою спить, літом бринить, понад води, понад сади літає, солодку росу збирає?".
- Пояснити змістове наповнення виразу "солодка роса".
- Спонукати пригадати слова, що мають звуки [дж], [дз], [ж], [ч] (бджола, бджілка, бджолині, джміль, джмелиний, джмелячий, дзижчить, квітуча).

Поради педагогу

- За потреби можна повернутися до цієї теми у зручний для дітей час, провівши міні- заняття та індивідуальні бесіди. ●